

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ

Г. С. Білоус, магістр спеціальності Інформаційна, бібліотечна та архівна справа освітня програма «Документознавство та інформаційна діяльність»

Т. В. Оніпко, д. і. н., професор – науковий керівник

Анотація. Розроблено теоретичні засади створення електронної бібліотеки, яка базується на використанні мережевих інформаційних технологій, проведено аналіз існуючих внутрішніх і зовнішніх технологічних процесів та організаційних структур бібліотеки, сформовано технологічні пропозиції щодо поліпшення мережевої взаємодії бібліотек, проведено аналіз існуючих форм магнітних та оптичних дисків.

Ключові слова: документ, електронний каталог, документне забезпечення, бібліографічний опис.

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE ACTIVITIES OF LIBRARY INSTITUTIONS

H. S. Bilous, Master of specialty Information, library and archival affair, educational program «Documentation and Information Activity»

T. V. Onipko, D. and. Mr., professor – scientific supervisor

Annotation. The theoretical foundations of the creation of an electronic library based on the use of network information technologies, the analysis of existing internal and external technological processes and organizational structures of libraries are developed, technological proposals for improving the network interaction of libraries have been developed, an analysis of existing forms of magnetic and optical disks has been carried out.

Key words: document, electronic catalog, document support, bibliographic description.

Постановка проблеми. Однією з важливих проблем сучасності є необхідність задоволення нових інформаційних потреб користувачів за рахунок використання переваг, які надає застосування електронних документів та нового електронного інформаційно-комунікаційного середовища. У свою чергу це ставить перед книгозбірнями завдання комплектування фондів електронних документів та забезпечення техніко-технологічних умов введення їх у суспільний обіг.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність бібліотек досліджували як вітчизняні, так і закордонні вчені. Так, організацією віртуальних виставок займалися М. Алфьоров, Н. Збаровська, І. Торкін та інші дослідники. Наприклад, Н. Збаровська під віртуальною виставкою розуміє електронну виставку в форматі «PowerPoint».

Серед дослідників, які розглядали проблеми функціонування електронних документів, варто назвати А. Антопольського, А. Колмогорова, Н. Кузнецову, Ю. Романця, П. Тимофеева. Завдяки вкладу цих вчених поняття «електронний документ» увійшло в наше життя. Кожен з них дає різну трактовку його визначення. Документом може бути будь-яка сума інформації, наприклад, стаття в газеті, це є зрозумілим кожному користувачеві бібліотеки, та й загалом кожному. А от «документ» – телешоу, пісня і інтерактивна відеогра – це вільний доступ до інформації є основою демократичного суспільства. І. Бородкіна, О. Матвієнко та Г. Шевцова-Водка розглядала питання компютеризації документів, їх зберігання в бібліотечних фондах, відповідно К. Вигурський та В. Шаньгін аналізували проблеми створення бібліотек електронних документів. Кваліфікований аналіз термінологічної ситуації наведено в монографії В. Мотильова, присвяченій кількісним досліджень даних бібліотечної науки і практики.

Формулювання мети. Метою даної статті є дослідження процесу використання інформаційних технологій у діяльності бібліотечних установ з метою виявлення проблем та обґрунтування шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безперервне збільшення потоку електронної інформації, кількості електронних документів і виникнення електронних бібліотек – характерні ознаки сучасного стану бібліотечно-інформаційної сфери суспільної діяльності. Необхідність задоволення нових інформаційних потреб сучасних користувачів за рахунок використання переваг, які надає застосування електронних документів та нового електронного інформаційно-комунікаційного середовища, ставлять перед книгозбірнями завдання комплектування фондів електронних документів та забезпечення техніко-технологічних умов введення їх в суспільний обіг [1].

Електронні каталоги є складовою системи бібліотечних каталогів і картотек. Електронний каталог універсальний за змістом. Він розкриває склад і зміст документів різними мовами, що становлять фонд бібліотеки, незалежно від того на яких носіях інформації (друкованих, аудіовізуальних, електронних тощо) вони представлені.

Специфічні властивості електронного середовища, яке будується на комп'ютерному обладнанні, програмному забезпеченні та інформаційних мережах і в якому електронні документи існують, зберігаються та використовуються, вимагають вирішення завдань формування в бібліотеках нового виду фондів – фондів електронних документів (ЕД), принциповою відмінністю яких від традиційних бібліотечних фондів є комп'ютерно-програмна техніко-технологічна база.

Соціальні і економічні зміни, що відбуваються в суспільстві, знаходять своє відображення і в діяльності бібліотек, як установ, що стоять на перехресті інформаційних потоків. Реалії сьогодення свідчать про відсутність єдиного інформаційного простору, втрату стійкого і достатнього фінансування, необхідного для комплектування бібліотечних фондів.

Сучасні технологічні досягнення забезпечують умови інформаційного взаємозв'язку між людьми. Інформаційні технології, які надали такі можливості, які раніше не були відомими суспільству, докорінно змінили бібліотечну сферу [2].

У розробленому ІФЛА Міжнародному керівництві по вимірюванню ефективності роботи університетських та інших наукових бібліотек визначено зміст робіт з управління якістю:

- визначення місії бібліотеки і основної групи користувачів;
- виявлення існуючих і передбачуваних потреб користувачів;
- встановлення довгострокових цілей та короткострокових завдань;
- створення адекватних потребам послуг;
- надання цих послуг на максимально можливі високому рівні;
- вимірювання ефективності роботи та її зіставлення з поставленими цілями;
- створення умов для постійного підвищення ефективності роботи;
- створення атмосфери уваги до потреб і запитів користувача та забезпечення високої якості обслуговування.

Ефективність традиційно розуміється як рівень досягнення бібліотека цілей її функціонування, а якість як складова ефективності, характеризує ступінь задоволення запитів користувачів і комфортність обслуговування. Об'єктами оцінки, як правило, виступають компоненти бібліотечної технології (ресурси, процеси, продукти і послуги), бібліотечне обслуговування (повнота, оперативність, точність задоволення запитів, культура обслуговування) та бібліотечна діяльність в цілому (книгозабезпеченість, обертаність фонду, читаність, та ін.) [3].

Сучасна бібліотека, крім традиційних послуг, що забезпечують суспільне використання документів, відстоює процеси репродуктивності, передачі інформації, виробництва продуктів видавничої діяльності, аналітико-синтетичної переробки інформації, створює і пропагує бази даних (БД), опановує гіпертекстовими, мультимедійними, телекомунікаційними та іншими технологіями [4].

Особливий інтерес викликають динамічні електронні документи, які змінюють інформаційний зміст за певних умов використання (наприклад, відповіді на запити до баз даних) та електронні ресурси, які оперують з даними, що надходять у реальному часі (наприклад, від віддалених датчиків), або такі електронні документи, як законодавчі акти або стандарти, інформаційний зміст яких може змінюватися при офіційному редагуванні [5, с. 38].

Суть проблеми полягає в пошуку адекватних вимірювань (показників та критеріїв) ефективності та якості, у відмінності підходів до обґрунтування їх номенклатури і методики розрахунку. Так, контент-аналіз спеціальної літератури дозволив виявити сотні характеристик, що вживаються в якості оціночних критеріїв та показників процесів і результатів бібліотечно-бібліографічної діяльності [6, с. 51].

Усі спроби упорядкувати цю безліч, диференціювати його по істотних підставах. Це обумовлено семантичною неоднозначністю понять «критерій» і «показник», багатofакторністю бібліотечної діяльності, великою кількістю підлягають оцінці характеристик, складністю конструювання інтегральних показників лей та критеріїв, комплексно відображають ефективність процесу або якогось конкретного продукту або послуги.

Бібліотека має великий досвід у галузі традиційного формування та пошуку документів й набуває досвіду одержання

необхідної інформації із зовнішніх джерел, забезпечення кумуляції та збереження електронних ресурсів (текстові документи, мультимедійні матеріали, комп'ютерні програми) та їх використання.

Саме електронний каталог відкриває швидкий і якісний доступ до інформаційних ресурсів бібліотеки. Якість та ефективність електронного каталогу (ЕК) обумовлюється комплексом методів і засобів, що визначають технологію його створення та використання. Електронні каталоги є одним із найважливіших бібліотечних ресурсів. Цей ресурс особливо цінний тоді, коли він знаходиться у всесвітній мережі, що дозволяє забезпечити цілодобовий доступ до відомостей про наявність документів у фондах бібліотеки [7, с. 296].

У традиційних бібліотеках ключовим аспектом більшості бібліотечних процесів, спрямованих на об'єднання подібних документів, є створення класифікаційних схем та систематична розстановка книжок на полицях і карток у каталогах. Документи у книжковому фонді розташовуються за тематичною, або алфавітською ознаками, що пов'язано зі зручністю пошуку документів.

Висновки. Отримані в дослідженні результати, розв'язують комплекс науково-технологічних питань у галузі формування, зберігання та використання електронних ресурсів, були покладені в основу розробки та використання нових технологій та поширення їх у роботі обласних наукових бібліотек у справі електронного розповсюдження документів. Ефект впровадження автоматизованих інформаційних технологій у бібліотечну практику позначився насамперед на розвитку номенклатури бібліографічних продуктів і розширенні інформаційної бази бібліографічних послуг бібліотеки. Так, поряд з традиційними каталогами та картотеками, бібліографічними покажчиками літератури з'явилися їхні машино читаючі версії (електронні каталоги книг, періодичних видань, нових надходжень, спеціальних видів видань, краєзнавчі та тематичні бібліографічні бази даних (БД) та ін.).

Список використаних джерел

1. Про електронні документи та електронний документообіг : ДСТУ 2732-94. Чинний від 1995-07-01. – Київ : Держстандарт України, 1994. – 34 с.
2. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 650–651.

3. Про бібліотеки і бібліотечну справу [Електронний ресурс] : Закон України від 27 січня 1995 р. № 33/95-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 24.09. 2018) – Назва з екрана.
4. Баркова О. Напрями розвитку технологій формування інформаційних ресурсів електронних бібліотек в Україні [Електронний ресурс] / О. Баркова. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/6940/05Barkova.pdf?sequence=1>. (дата звернення 12.10. 2018) – Назва з екрана.
5. Бібліотеки в інформаційному суспільстві: науки гармонії, шляхи трансформації : зб. наук. пр. – Вінниця : Обрії, 2014. – 209 с.
6. Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу : навч. посіб. / Матвієнко О. – Київ : Центр навч. л-ри, 2013. – 112 с.
7. Ніколаєв І. Використання сучасних інформаційних технологій у роботі бібліотек / І. Ніколаєв, В. Криворучко // Наукові праці Кіровоградського нац. техн. у-ту. Серія «Економічні науки».

УДК 640.412(477.83):005.591.6

ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

І. М. Ващенко, магістр спеціальності Інформаційна, бібліотечна та архівна справа освітня програма «Документознавство та інформаційна діяльність»

М. В. Макарова, д. е. н., професор

Анотація. У роботі проведено історіографічні дослідження діяльності органів виконавчої влади в центрі й на місцях, органів місцевого самоврядування, які стоять найближче до громадян і місцевих громад. Діяльність цих органів нерозривно й безпосередньо пов'язана з аналізом і узагальненням великих обсягів інформації та особливостями документно-інформаційного забезпечення. Саме через дослідження набутого історичного досвіду можливе вдосконалення їх діяльності в сучасних умовах ґрунтовного проникнення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у документознавчу сферу.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, інформаційні технології, комунікаційні технології, комунікаційні технічні засоби і методи, інформаційно-документне забезпечення. Дослідженнями визначені основні завдання через які й можливе досягнення бажаних результатів.